Ullrich Junker

Schloß Alt Kemnitz
Pałac Stara Kamienica
Stammsitz Familie von Schaffgotsch
siedziba rodu Schaffgotschów

© Januar / Styczeń 2019
Ullrich Junker
Mörikestr. 16
D 88285 Bodnegg

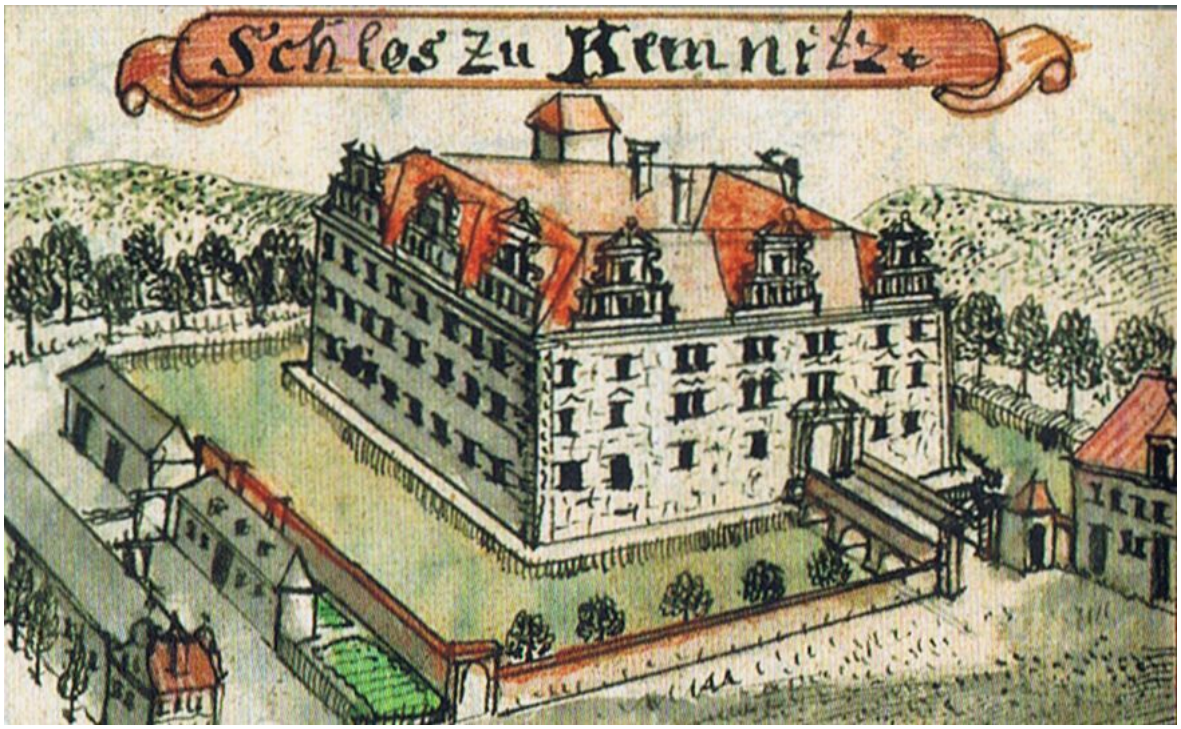
Schloss zu Kemnitz

VORWORT

Es ist eine große Freude, daß mit der erfolgreichen Restaurierung der Kellergewölbe des Schlosses Alt-Kemnitz und der Zugangsbrücke zum ehemaligen Wasserschloß und der in nächster Zeit durchzuführenden Restaurierung der Burgturmes dieses uralte Schaffgotsch-Schloß wieder dem Dunklen der Vergessenheit entrissen wird.
Die meisten Alt-Schlesier aus dem Riesengebirge nennen, wenn man sie nach Schaffgotsch fragt, Bad Warmbrunn und natürlich den Kynast. Das Hans Ulrich von Schaffgotsch mit seiner Frau Agnes, aus der Liegnitzer Piastendynastie und seinen Kindern im Wasserschloß in Alt-Kemnitz bis zu seiner Abholung nach Regensburg gewohnt hat, wissen nur sehr wenige. Mit der Aburteilung und Hinrichtung von Hans Ulrich von Schaffgotsch in Regensburg endet die Präsenz der Schaffgotsch in Alt-Kemnitz.

Das Dorf Kemnitz ist uralt, und kann seinen Anfang vielleicht schon im neunten Jahrhundert nach Christi Geburt genommen haben. Sein Name ist aus der slavischen Sprache entlehnt, und bedeutet Steinbach, von Kamien - der Stein -; man findet es in alten Schriften, auch Kämeniz, Kempniz und Chemnitz geschrieben, und soll nach einer alten Sage der adelichen Familie von Kemnitz den Namen gegeben haben. Gewöhnlich wird es jetzt: Alt-Kemnitz genannt, um es von dem eine Stunde von hier entfernten Dorfe Neu-Kemnitz zu unterscheiden. Es waren laut alten Schriften hier noch Überreste eines uralten Schlosses vorhanden, das im neunten Jahrhundert nach Christi Geburt von den Slaven zum Schutz gegen auswärtige Feinde erbaut worden sein soll. So viel ergibt sich aus alten Schriften, daß die Schlesischen Fürsten hier einen Kastellan hatten, daß insbesondere der Herzog Boleslaus der Kahle das hiesige Schloß im J. 1241 mit bequemen Zimmern und gewölbten Sälen versehen ließ, und es sodann seinem bisherigen Kastellan Sibot von Schoff zum erblichen Lehn übergab. Die darüber sprechende Urkunde ist zu Breslau im J. 1243 ausgefertigt worden, und in mehreren Schles. Geschichtswerken vollständig abgedruckt zu finden. Dieses Schloß ist daher als das Stammschloß des berühmten hochreichsgräflichen Hauses von Schaffgotsch anzusehen, und war noch im dreißigjährigen Kriege ein befestigtes Schloß. Bei der Belagerung der Stadt Hirschberg im Jahre 1640 legte der Schwedische General Stahlhans eine Besatzung in das hiesige Schloß, die jedoch von den Kaiserlichen bald wieder vertrieben wurde. Aus der vorhin angezeigten Urkunde ergibt sich, daß Sibot von Schoff nicht nur dem Herzoge Boleslaus, sondern auch dem Vater desselben, dem Herzoge Heinrich dem Frommen, treue Dienste besonders gegen die Tartaren geleistet, und zum Bau des Schlosses Kemnitz aus eigenen Mitteln viel beigetragen hatte. Von seinen Nachfolgern sind nur die Namen Johannes,

WSTĘP

To wielka radość, że dzięki udanej renowacji piwnic zamku Stara Kamienica i mostu wiodącego do dawnego grodu oraz planowanemu w najbliższym czasie odnowieniu baszty zamkowej ten prastary zamek rodu von Schaffgotsch wyrwany zostanie z ciemności zapomnienia.

Większość starych Ślązaków z Karkonoszy zagadniętych o Schaffgotschów wymieni Cieplice Śląskie i naturalnie zamek Chojnik. O tym, że Hans Ulrich von Schaffgotsch wraz z małżonką Agnieszką z legnickiej dynastii Piastów i dziećmi mieszkał na zamku wodnym w Starej Kamienicy aż do aresztowania i przewiezienia do Ratyzbony, wie niewielu. Wraz ze skazaniem i straceniem Hansa Ulricha von Schaffgotsch w Ratyzbonie kończy się obecność Schaffgotschów w Starej Kamienicy.

Wieś Kamienica jest bardzo stara, jej początki sięgają być może nawet do dziewiątego wieku po narodzeniu Chrystusa. Jej nazwa pochodzi z języka słowiańskiego, od słowa kamień; w starych dokumentach nazwa miejscowości pisana jest również jako Kämeniz, Kempniz, a także Chemnitz, a według starej legendy wywodzić się z niej miało nazwisko szlacheckiego rodu von Kemnitz. Obecnie wieś ta zwana jest Starą Kamienicą, aby odróżnić ją od oddalonej godzinę drogi (pieszo)stąd wioski Nowa Kamienica. Według starych pism istniały tutaj pozostałości prastarego grodu, który Słowianie mieli wybudować w dziewiątym wieku po narodzeniu Chrystusa dla obrony przed wrogami z zagranicy. Według starych przekazów śląscy książęta mieli tutaj swojego kasztelana, a książę Bolesław Łysy kazał urządzić w tutejszym zamku w roku 1241 wygodne komnaty i sklepione sale, a następnie przekazał go swemu dotychczasowemu kasztelanowi S i b o t o w i v o n S c h o f f jako lenno dziedziczne. Wspominający o tym fakcie dokument sporządzono we Wrocławiu w roku 1243, a jego dokładny przedruk znaleźć można w wielu śląskich dziełach historycznych. Kamienicki zamek można w związku z tym traktować jako rodową siedzibę znanego, możnego rodu von Schaffgotsch. W czasie wojny trzydziestoletniej był to jeszcze gród warowny. W czasie oblężenia Jeleniej Góry w roku 1640 szwedzki generał Stahlhans zakwaterował w tutejszym zamku załogę, która jednak wkrótce została wypędzona przez wojska cesarskie. Ze wspomnianego wyżej dokumentu wynika, że Sibot von Schoff służył wiernie nie tylko księciu Bolesławowi, ale także jego ojcu, księciu Henrykowi Pobożnemu, zwłaszcza walcząc z Tatarami, i własnymi środkami przyczynił się do budowy kamienickiego zamku. Z jego potomków znani są z imienia jedynie Johannes, Heinze i Ulrich Schoff. Synem tego ostatniego był rycerz G o t s c h e S c h o f f Pierwszy. W roku 1370 ufundował on w kościele w Kamienicy za sześć marek ołtarz świętej Katarzyny. Zmarł około roku 1380. Jego syn G o t s c h e S c h o f f Drugi bardzo wsławił się czynami rycerskimi i zdobył wielkie majątki, na przykład Cieplice, Gryf i inne. Ożenił się z Anną von Berka, przeznaczył

Heinze und Ulrich Schoff bekannt. Der Sohn des letztern, war der Ritter Gotsche Schoff der Erste. Er fundirte im J. 1370 in der Kirche zu Kemnitz den Altar zur heiligen Katharina mit sechs Mark und starb um das J. 1380. Sein Sohn Gotsche Schoff der Zweite hat sich durch ritterliche Taten sehr ausgezeichnet, und große Güter, z. B. Warmbrunn, Greiffenstein u.s.w. an sich gebracht. Er war vermählt mit Anna von Berka, der er im J. 1389 die drei Kemnitze (Alt-, Neu- und Hinter-Kemnitz) zu einem Leibgedinge bestimmte. 1403 stiftete er die Probstei zu Warmbrunn und starb im J. 1419, einen so großen Ruhm hinterlassend, daß seine Enkel, um sich von andern Linien ihres Namens zu unterscheiden, den Namen Gotsche ihrem Geschlechtsnamen Schaff beisetzten, und sich von nun an Schaffgotsche schrieben. Er hinterließ drei Söhne, von denen Hentze, d. i. Heinrich Schoff, in den Besitz von Kemnitz gelangte. Dieser lebte in der traurigen Zeit des Hussitenkrieges, und hinterließ seine Herrschaft seinem Sohne Johannes Schoff, welcher den Taufstein in die Neu-Kemnitzer Kirche anschaffte, und im J. 1490 gestorben ist. Von seinen beiden Söhnen starb Hentze im J. 1500 und Peter im J. 1503. Beide liegen in der hiesigen katholischen Kirche begraben. Mit ihrem Tode erlosch die Kemnitzer Linie von Schaffgotsch, und Kemnitz kam nun an die Fischbacher Linie. Kaspar von Schaffgotsch hatte zur Ehe Anna von Liebenthal, war Landeshauptmann der Fürstenthümer Schweidnitz und Jauer, und starb im J. 1534. Von seinen fünf nachgelassenen Söhnen bekam Kaspar die Herrschaft Kemnitz. Wie lange er dieselbe besessen hat, ist unbekannt; so viel ist gewiß, daß der Sohn seines Bruders Balthasar auf Langenau, der nachherige Freiherr Christoph von Schaffgotsch, die Kemnitzer Güter verwaltete und auch in Besitz bekommen hat. Er war zweimal verheiratet, zuerst mit Magdalena von Schaffgotsch aus dem Hause Greiffenstein, und das andere Mal mit Eleonora, des Freiherrn Seyfrieds von Promnitz auf Sorau Tochter. Er starb zu Warmbrunn am 9. Juni 1601. Seine nachgelassene Wittwe vermählte sich wiederum am 29. Mai 1606 mit dem Grafen Johann George von Hohenzollern - Sigmaringen. Die Trauung wurde auf dem Kemnitzer Schlosse durch den Greifenberger Pastor Wolfgang Silber vollzogen. Christoph von Schaffgotsch hinterließ einen Sohn, den durch seine großen Verdienste ausgezeichneten, durch sein trauriges Ende bekannten Freiherrn Johann Ulrich von Schaffgotsch. Er wurde 1595 den 28. August auf der Burg Greiffenstein geboren, und ließ sich am 23. Juni. 1614 von seinen Unterthanen in Kemnitz huldigen. Im folgenden Jahre hatte er den Schmerz, hier einen teuern Anverwandten zu verlieren. Am 17. December des Jahres 1615 wurde sein Vetter Bernhard von Schaffgotsch in einem finstern Gange des hiesigen Schlosses von seinem Leibdiener, Wolf Friedrich Röttig, dem er eine Ohrfeige gegeben hatte, mit einem Rapier erstochen, so daß er nach einigen Stunden sterben mußte. Der Mörder wurde geviertheilt, und jedes Stück, an die vier Säulen des Kemnitzer Galgens aufgehangen. Der Ermordete, erst 20 Jahre alt, wurde am 4. Januar

w roku 1389 trzy Kamienice (Starą Kamienicę, Nową Kamienicę i Małą Kamienicę) na dożywocie. W roku 1403 ufundował probostwo w Cieplicach. Zmarł w roku 1419 w tak wielkiej sławie, że jego wnukowie, aby odróżnić się od innych linii swego nazwiska, dopisali do nazwiska Gotsche swą nazwę rodową Schaff, i od tej pory pisali się Schaffgotsch. Pozostawił po sobie trzech synów, z których H e n t z e, to znaczy H e i n r i c h S c h o f f wszedł w posiadanie Kamienicy. Żył on w smutnych czasach wojen husyckich i pozostawił swój majątek synowi Johannesowi Schoffowi, który ufundował chrzcielnicę do kościoła w Nowej Kamienicy i zmarł w roku 1490. Z jego dwóch synów Hentze zmarł w roku 1500, a Peter w roku 1503. Obaj pochowani są w tutejszym kościele katolickim. Wraz z ich śmiercią wygasła kamienicka linia Schaffgotschów, a Kamienica przeszła we władanie linii Fischbachów. K a s p a r v o n S c h a f f g o t s c h miał za małżonkę Annę von Liebenthal, był zarządcą księstwa świdnickiego i jaworskiego i zmarł w roku 1534. Pozostawił po sobie pięciu synów, z których Kaspar otrzymał Kamienicę. Jak długo pozostawała w jego posiadaniu, nie wiadomo; pewne jest tylko, że syn jego brata Balthasara auf Langenau, późniejszy baron C h r i s t o p h v o n S c h a f f g o t s c h, zarządzał kamienickimi dobrami i również wszedł w ich posiadanie. Był dwa razy żonaty, najpierw z Magdaleną von Schaffgotsch z domu Greiffenstein, a drugi raz z Eleonorą, córką barona Seyfrieda von Promnitz auf Sorau. Zmarł w Cieplicach 9 czerwca 1601. Wdowa po nim poślubiła 29 maja 1606 hrabiego Johanna George'a von Hohenzollern - Sigmaringen. Ślubu udzielał na zamku kamienickim pastor gryfowski Wolfgang Silber. Christoph von Schaffgotsch pozostawił po sobie syna, wielce zasłużonego, znanego ze smutnego zakończenia życia barona J o h a n n a U l r i c h a v o n S c h a f f g o t s c h. Urodził się on 28 sierpnia 1595 na zamku Gryf, a 23 czerwca 1614 przyjął hołd od swych poddanych w Kamienicy. W kolejnym roku wielkim bólem przepełniła go śmierć drogiego mu krewnego. 17 grudnia roku 1615 kuzyn jego B e r n h a r d v o n S c h a f f g o t s c h został raniony rapierem w ciemnym krużganku tutejszego zamku przez własnego służącego Wolfa Friedricha Röttiga, któremu wymierzył wcześniej policzek, i zmarł po kilku godzinach. Mordercę poćwiartowano, a jego członki rozwieszono na czterech słupach kamienickiej szubienicy. Zamordowanego, liczącego zaledwie 20 lat, przewieziono 4 stycznia 1616 do Radomierza, gdzie mowę pogrzebową wygłosił kamienicki pastor Tobias Pehsler. – W roku 1616, 20 sierpnia, prastary zamek w Kamienicy spłonął aż do fundamentów, zachowały się tylko stajnie rumaków i stodoły. W roku 1617 w okolicy nastała wielka bieda, przy czym pan na tutejszych włościach pomagał swym poddanym działalnością dobroczynną. 18 października 1620 poślubił Barbarę Agnieszkę, córkę Joachima Fryderyka, księcia legnicko-brzeskiego; poznał ją w czasie wielkiego turnieju rycerskiego w dniu 17 kwietnia 1617 w warowni Gryf. 25 października 1620 przyjęto ją uroczyście w Kamienicy, żyła w bardzo szczęśliwym małżeństwie, została matką sześciorga dzieci, z których tutaj urodzili się i ochrzczeni zostali Anna Elisabeth, Johann Ulrich, George Rudolph i Adam Gotthard.

1616 nach Seiffersdorf; gebracht, wo ihm der Kemnitzer Pastor, Tobias Pehsler, eine Standrede hielt. – Im J. 1616, den 20. August, brannte das uralte Schloß zu Kemnitz bis aufs Gemäuer ab, wobei nur die Roßställe und die Scheunen erhalten wurden. Im Jahr 1617 trat in der hiesigen Gegend eine große Teuerung ein, wobei der Erbherr sich sehr wohltätig gegen seine Unterthanen nett bezeigte. Am 18. October 1620 vermählte er sich mit Barbara Agnes, einer Prinzessin des Herzogs Joachim Friedrich von Liegnitz und Brieg; er hatte sie bei dem großen Ritterspiele, am 17. April 1617, beim Greiffenstein kennen gelernt. Sie hielt am 25. October 1620 ihren feierlichen Einzug in Kemnitz, lebte hier in sehr glücklicher Ehe, wurde Mutter von sechs Kindern, von denen Anna Elisabeth, Johann Ulrich, George Rudolph, Adam Gotthard hier geboren und getauft worden sind. Sie starb hier am 24. Juli 1631 und liegt in der Greiffenberger Stadtkirche begraben. Seine leibliche Schwester Magdalena verehelichte sich zu Kemnitz den 1. Dezember 1626 mit dem Freiherrn Seifried von Kittlitz, wie es die zwei in hiesiger Gemeinde noch vorhandenen, gedruckten Hochzeitsreden beweisen. – Johann Ulrich erhielt wegen seiner treuen Kriegsdienste im J. 1627 vom Kaiser den Titel Semperfrei und fast alle Privilegien eines Fürsten. Da er aber in den Verdacht kam, als habe er ein Bündniß mit dem Herzog Wallenstein gegen den Kaiser Ferdinand II. geschlossen, und da er als ein eifriger Protestant den evangelischen Glauben auf seinen Gütern zu erhalten und zu befördern suchte, so wurde er 1634, den 24. Februar, von dem Feldmarschall Grafen von Colloredo in Ohlau gefangen genommen, nach Glatz geführt, von da nach Budweis in Böhmen, dann nach Wien und zuletzt den 25. Juni 1635 nach Regensburg in Bayern gebracht, und, obwohl er bei der Vertheidigung seine Unschuld klar bewies, doch den 23. Juli 1635 daselbst enthauptet.[1] Im August 1634 wurden seine Kinder auf Befehl des Kaisers von Kemnitz nach Olmütz abgeholt, wohin sie die Halbschwester ihres unglücklichen Vaters, Anna Ursula, Gemahlin Johann Bernhardts von Malzan, Freiherr zu Neuschloß und Wirschkowitz, unter den tiefsten Empfindungen des Schmerzes begleitete. Sie hatte sich mit ihrem Gemahl der Verlassenen bisher treulich angenommen; wie erschütternd war es daher für sie als ihre Bitten von dem Kaiser schnöde zurückgewiesen wurden, und ihre Pfleglinge von den ränkevollen Jesuiten bewacht und in der katholischen Kirche erzogen wurden. – Sobald der General Johann Ulrich, Freiherr von Schaffgotsch, verhaftet worden war, erklärte der Kaiser Ferdinand II. dessen sämtliche Herrschaften für kaiserliche Kammergüter, und der Kaiser Ferdinand III. verkaufte 1641 die Herrschaft Kemnitz an den Grafen Nikolaus von Palfy aus Ungarn, welcher 1679 als Großkanzler daselbst starb. –

Das zur Alt-Kemnitzer Herrschaft und zur hiesigen Parochie gehörige

[1] Wer noch mehr von Johann Ulrich zu wissen wünscht, lese die in Hirschberg bei Krahn 1842 erschienene 2te Auflage seiner Lebensbeschreibung, verfaßt vom Pastor Thomas in Wünschendorf.

Zmarła 24 lipca 1631 i pochowana jest w kościele miejskim w Gryfowie Śląskim. Magdalena, rodzona siostra Johanna Ulricha, poślubiła w Kamienicy 1 grudnia 1626 barona Seifrieda von Kittlitz, jak wynika z dwóch drukowanych, zachowanych do dnia dzisiejszego w tutejszej gminie mów weselnych. - Johann Ulrich otrzymał w uznaniu swych zasług wojennych w roku 1627 z rąk cesarza tytuł Semperfrei *[Zawsze Wolny]* i prawie wszystkie przywileje książęce. Padło na niego jednakże podejrzenie, że spiskował z księciem Wallensteinem przeciwko cesarzowi Ferdynandowi II. Jako zagorzały protestant podtrzymywał i wspierał wiarę ewangelicką w swych dobrach. Z tych powodów 24 lutego 1634 roku został pojmany w Oławie przez marszałka polnego, hrabiego Colloredo, przewieziony do Kłodzka, stamtąd do Czeskich Budziejowic, następnie do Wiednia, a 25 czerwca 1635 do Ratyzbony w Bawarii. Tam stracono go przez ścięcie 23 lipca 1635, chociaż w trakcie swej obrony jasno dowodził niewinności[1]. W sierpniu 1634 rozkazem cesarza dzieci jego przewieziono z Kamienicy do Ołomuńca, dokąd towarzyszyła im siostra przyrodnia ich nieszczęsnego ojca, Anna Urszula, małżonka Johanna Bernhardta von Malzan, barona Nowego Zamku i Wierzchowic, pogrążona w wielkim bólu. Do tej pory wraz ze swym mężem czule opiekowała się sierotami; wielkim wstrząsem było dla niej, że prośby jej zostały nikczemnie oddalone przez cesarza, a jej podopieczni poddani nadzorowi intryganckich Jezuitów i wychowani przez Kościół katolicki. – Zaraz po aresztowaniu generała Johanna Ulricha barona von Schaffgotsch cesarz Ferdynand II przejął wszystkie jego dobra, a cesarz Ferdynand III sprzedał w roku 1641 Kamienicę hrabiemu Mikołajowi von Palfy z Węgier, który zmarł tam w roku 1679 jako Wielki Kanclerz. –

Należąca do majątku starokamienickiego i tutejszej parafii Mała Kamienica wzmiankowana jest w 2 dokumentach z roku 1371 i 1389. Inne nazwy wsi to *die hinterste Kemnitz, Klein-Kemnitz, Hinterort* bądź *Hinterdorf*. Należąca pod względem sądowniczym do Małej Kamienicy osada Sosnka *[Kieferhäuser]* pochodzi z nowszych czasów. Jej nazwa wywodzi się od lasku sosnowego, który tam wcześniej rósł.

Wieś Nowa Kamienica, wzmiankowana w dokumentach z roku 1370 i 1389, również należała do rodu Schaffgotschów. Anton von Schaffgotsch był w jej posiadaniu do swojej śmierci w roku 1508, następnie jego syn Ernst do roku 1540, zmarł tamże. W roku 1549 dwaj bracia Bernhard i Ernst von Schaffgotsch sprzedali ten majątek na rzecz George'a Renspergera von Dierßkowitz, z niego przeszedł on na własność Leonharda Renspergera, który go jednak wkrótce znowu sprzedał. Nowa Kamienica przeszła następnie w posiadanie rodziny von Debschütz. Zakupił ją F r a n z v o n D e b s c h ü t z, wnuk Christopha von Debschütz auf Schadewalde. Urodził się w roku 1511 i zmarł 11 lutego 1588. Jego żoną była Magdalena von Metzrad.

---

[1] Kto chciałby więcej poczytać o Johannie Ulrichu, może sięgnąć do drugiego wydania jego życiorysu, spisanego przez pastora Thomasa w Radomicach, które ukazało się w roku 1842 w Jeleniej Górze w wydawnictwie Krahn.

Hindorf kommt in 2 Urkunden aus den Jahren 1371 und 1389 vor. Es heißt auch die hinterste Kemnitz, Klein-Kemnitz, Hinterort oder Hinterdorf. Die zur Hindorfer Gerichtsbarkeit gehörigen Kieferhäuser sind neuern Ursprungs. Sie haben ihren Namen von einem Kieferwäldchen, das früher daselbst gestanden hat.

Das Dorf Neu-Kemnitz wird in Urkunden von 1370 und 1389 genannt, und war ebenfalls ein Besitzthum der Familie Schaffgotsch. Anton von Schaffgotsch besaß es bis zu seinem Tode im J. 1508, darauf sein Sohn Ernst bis zum J. 1540, wo er starb. Im J. 1549 verkauften die beiden Brüder Bernhard und Ernst von Schaffgotsch dieses Gut an George Rensperger von Dierßkowitz, von dem es an Leonhard Rensperger gelangte, der es jedoch bald wieder verkaufte. Es kam nun Neu- Kemnitz an die Familie von Debschütz. Franz von Debschütz, ein Enkel des Christoph von Debschütz auf Schadewalde, brachte es käuflich an sich. Er war geboren im J. 1511 und starb den 11. Februar 1588. Seine Gemahlin war Magdalena von Metzrad.

Seine Schwester Anna war unter dem Namen Magdalena von Debschütz vom J. 1565 bis 1575 Äbtissin des Klosters Liebenthal. Sein einziger Sohn Heinrich, geboren im I.1563, bekam das väterliche Gut, und machte sich besonders dadurch verdient, daß er die Kirche gegen Morgen erweitern und auf seine Kosten ausbauen ließ. Er kaufte 1604 mit Kaspar von Spiller zur Langenölse und mit Kaspar von Nimptsch zu Boberröhrsdorf vom Kaiser Rudolph II. die Obergerichte über das Dorf Spiller. Er starb den 22. October 1622. Mit seiner Gemahlin Anna von Uechtritz hatte er acht Kinder gezeugt, von denen Abraham Besitzer von Neu-Kemnitz wurde. Er war geboren am 12. April 1606, vermählte sich mit Katharina von Reibnitz, die ihm vierzehn Kinder gebar, und starb am 10. September 1669. Er war ein treuer Anhänger der evangelischen Kirche und ein sehr gottesfürchtiger Mann. Von seinen Kindern war Anna Ursula an den Obristen Adam von Kaulhas auf Lehnhaus verheirathet.

Wir kommen jetzt auf den kirchlichen Zustand unsrer Gemeinden. Unsre Voreltern waren blinde Heiden, von denen es 1. Cor. 12, 2 heißt: „Sie gingen hin zu den stummen Götzen, wie sie geführet wurden.“ Das Evangelium von Christo mit allen Segnungen desselben empfingen sie aber, als unter dem berühmten Herzoge Mizislaus oder Miesko von Schlesien das Christenthum gleichsam im Triumphe eingeführt wurde. Er gab den strengen Befehl, daß am Sonntage Lätare 965 alle Götzenbilder ins Wasser geworfen werden mußten. Unter diesen Götzen war Thot oder Thout, weßwegen dieser Sonntag auch Thot- oder Tod-Sonntag genannt wird. Da im Laufe der Zeit in die christliche Kirche viele Unwissenheit und verderbliche Mißbräuche gekommen waren, so ist das Werk der Kirchenverbesserung im 16. Jahrhundert ein großer Segen

Jego siostra Anna była pod imieniem Magdalena von Debschütz w latach 1565 do 1575 przeoryszą klasztoru w Lubomierzu. Jego jedyny syn H e i n r i c h, urodzony w roku 1563, otrzymał ojcowski majątek, a zasłużył się zwłaszcza tym, że kazał powiększyć i rozbudować kościół na własny koszt. W roku 1604 wraz z Kasparem von Spiller z Olesznej i Kasparem von Nimptsch z Siedlęcina zakupił od cesarza Rudolfa II. władzę sądowniczą nad wsią Pasiecznik. Zmarł 22 października 1622. Ze swoją małżonką Anną von Uechtritz spłodził ośmioro dzieci, z których A b r a h a m stał się właścicielem Nowej Kamienicy. Urodził się 12 kwietnia 1606, poślubił Katharinę von Reibnitz, która urodziła mu czternaścioro dzieci, i zmarł 10 września 1669. Był wiernym członkiem Kościoła ewangelickiego i bardzo bogobojnym człowiekiem. Jego córka Anna Ursula wyszła za mąż za pułkownika Adama von Kaulhas, właściciela zamku Lenno.

Przejdźmy teraz do stanu kościelnego naszych gmin. Nasi przodkowie byli ślepymi poganami, o których mowa w 1. Kor. 12, 2: „Gdyście byli poganami, ciągnęło was nieodparcie ku niemym bożkom”. Ewangelię Chrystusową przyjęli jednak z wszelkimi jej błogosławieństwami, gdy słynny książę Mieszko tryumfalnie wprowadził chrześcijaństwo. Wydał on surowy przykaz, by w niedzielę Laetare 965 wrzucić do wody wszystkie posągi bożków. Wśród tych bożków był Thot lub Thout i dlatego niedziela ta zwana jest również niedzielą Thota lub Tota. Ponieważ z biegiem lat w Kościele chrześcijańskim pojawiało się coraz więcej niepewności i zepsucia, to dzieło naprawy Kościoła w XVI wieku jest wielkim błogosławieństwem Boga. Doktor Marcin Luter, którego dzieło poprzedzili Jan Hus i inni, był narzędziem w rękach Boga, dzięki któremu nauka Jezusa znowu zdobyła poważanie i siłę. W imieniu Boga zaczął swe dzieło w ten sposób, że 31 października 1517 kazał przybić 95 słynnych tez, będących przeciwwagą błędów ówczesnego Kościoła chrześcijańskiego, do drzwi kościoła w Wittenberdze. To, że gmina kamienicka bardzo szybko skorzystała z owoców reformacji, można bardzo łatwo wyjaśnić; von Schaffgotschowie, władcy z Kamienicy, już około roku 1525 przeszli oficjalnie do Kościoła ewangelickiego i pielęgnowali wśród swych poddanych wyznanie ewangelickie, tak jak i znakomici Zedlitzowie i von Spillerowie w naszej okolicy, Debschützowie w Leśnej i hrabiowska rodzina von Röderów w majątkach Frydlandt, Liberec itd. w Czechach. Pierwszym ewangelickim kaznodzieją w naszej części Śląska był Melchior Hoffmann, uczeń doktora Lutra, od roku 1518 we wsi Nowy Kościół, należącej do Zygmunta von Zedlitza. H a n s U l r i c h I I baron v o n S c h a f f g o t s c h, który przelał swą krew w Ratyzbonie jako niezłomny wyznawca ewangelii Jezusa, powiększył i rozbudował prawie od nowa w roku 1626 kościół w Starej Kamienicy, który stoi tam po dziś dzień, i polecił go konsekrować jako kościół luterański pod wezwaniem świętego Jana Chrzciciela. On oraz jego ojciec Christoph von Schaffgotsch utrzymywali oprócz

Gottes. Doktor Martin Luther, dem Johann Huß und Andere vorgearbeitet hatten, war das Werkzeug in der Hand Gottes, wodurch die Lehre Jesu wieder Ansehen und Kraft erhielt. Im Namen Gottes fing er sein Werk damit an, daß er am 31. October 1517 seine weltbekannten 95 Sätze gegen die Irrtümer der damaligen christlichen Kirche an die Schloßkirche zu Wittenberg anschlagen ließ. Daß die Kemnitzer Gemeinde sehr bald an den glücklichen Folgen der Reformation Anteil nahm, ist sehr erklärbar; denn ihre Grundherrschaften von Schaffgotsch bekannten sich schon um das Jahr 1525 öffentlich zur evangelischen Anbetungsweise und beförderten und schützten unter ihren Unterthanen das evangelische Glaubensbekenntniß, wie die vortrefflichen Zedlitze und die Herren von Spiller in unsrer Nähe, die Debschütze in der Marklissaer Gegend und die gräfliche Familie von Röder auf den Herrschaften Friedland, Reichenberg u.s.w. in Böhmen. Der erste evangelische Prediger in unserm Schlesien war Melchior Hoffmann, ein Schüler Dr. Luthers, vom Jahr 1518 an in dem, einem Herrn Siegismund von Zedlitz gehörenden Dorfe Neukirch. Hans Ulrich II., Reichsfreiherr von Schaffgotsch, welcher sein Blut als ein standhafter Bekenner des Evangeliums Jesu zu Regensburg vergossen hat, vergrößerte und erbaute fast ganz neu im Jahre 1626 die jetzt in Alt-Kemnitz noch stehende katholische Kirche, und ließ sie dem heiligen Johannes dem Täufer zu Ehren lutherisch einweihen. Er und sein Vater Christoph von Schaffgotsch hielten hier außer dem ordentlichen Ortspfarrer noch einen eigenen Schloßprediger oder Hof-Kaplan. Vom Jahre 1637 bis 1639 mußte die evangelische Religionsübung allhier ebenso, wie aus den andern Reichsgräflichen Gütern aufhören. Da aber 1639 der schwedische Held Banner in hiesigen Gegenden die Oberhand hatte, so wurde unter seinem Schutze zu Groß-Kemnitz die evangelische öffentliche Gottesverehrung wieder hergestellt, bis endlich dieselbe mit der Wegnahme der Kirchen in Alt-Kemnitz, Hindorf und Neu-Kemnitz am 23. Februar 1654 völlig verboten wurde.

Im Mai 1758 brannte das von Hans Ullrich von Schaffgotsch neu erbaute Schloß ab. Es wurde nicht wieder aufgebaut und nun 260 Jahre danach dürfen wir uns freuen, daß nun die Kellergewölbe wieder restauriert sind und wir uns damit dieser geschichtsträchtige Ort dem Vergessen entrissen wurde.

Im Januar 2019 Ullrich Junker

miejscowego księdza także własnego kaznodzieję na zamku bądź kapłana dworskiego. W latach 1637 do 1639 trzeba było tutaj, tak jak i w innych majątkach hrabiowsko-cesarskich, zaprzestać wyznawania wiary ewangelickiej. W związku z tym jednak, że w roku 1639 szwedzki bohater Banner zdobył przewagę na tutejszych terenach, to pod jego protektoratem w Starej Kamienicy znowu przywrócono oficjalnie wyznanie ewangelickie, aż do momentu, gdy wraz z odebraniem kościołów w Starej Kamienicy, Małej Kamienicy i Nowej Kamienicy 23 lutego 1654 całkowicie go zabroniono.

W maju 1758 zbudowany przez Hansa Ullricha von Schaffgotsch zamek spłonął. Nigdy go już nie odbudowano, a teraz 260 lat później możemy się radować, że odrestaurowano piwniczne sklepienia i tym samym udało się nam ocalić to bogate w historię miejsce od zapomnienia.

Styczeń 2019 Ullrich Junker

Schloß Alt Kemnitz – Stammsitz derer von Schaffgotsch

Mit Schloß Alt-Kemnitz kennen wir den ältesten Sitz des berühmten hochreichsgräflichen Hauses Schaffgotsch in Schlesien. Die meisten verbinden „Schaffgotsch“ jedoch nur mit der Burg Kynast und Warmbrunn mit seinem Schloß. Diese Fokussierung mag für die Zeit nach dem 30jährigen Krieg durchaus zutreffend sein, verdrängt aber die ursprüngliche Bedeutung von Burg und Schloß Alt-Kemnitz (Stara Kamienica). Es ist daher sehr erfreu-lich, dass durch die derzeitige Renovierung der dreibogigen Brücke zu dem ehemaligen Wasserschloß und durch die Rekonstruktion des Eingangstores durch die polnische Fun-dacja „Zamek Chudów“ Alt-Kemnitz wieder der Dunkelheit im Geschichtsbewusstsein ent-rissen wird. Dieser Verein betreut unter anderem auch den Wohnturm in Boberröhrsdorf (Siedlęcin). Auch die Gemeinde von Stara Kamienica steht hinter diesen Maßnahmen und fördert die Renovierungen. Das Kulturministerium hat für die Brückenrenovierung und die Rekonstruktion des Eingangstores 100.000 zl. bereitgestellt.

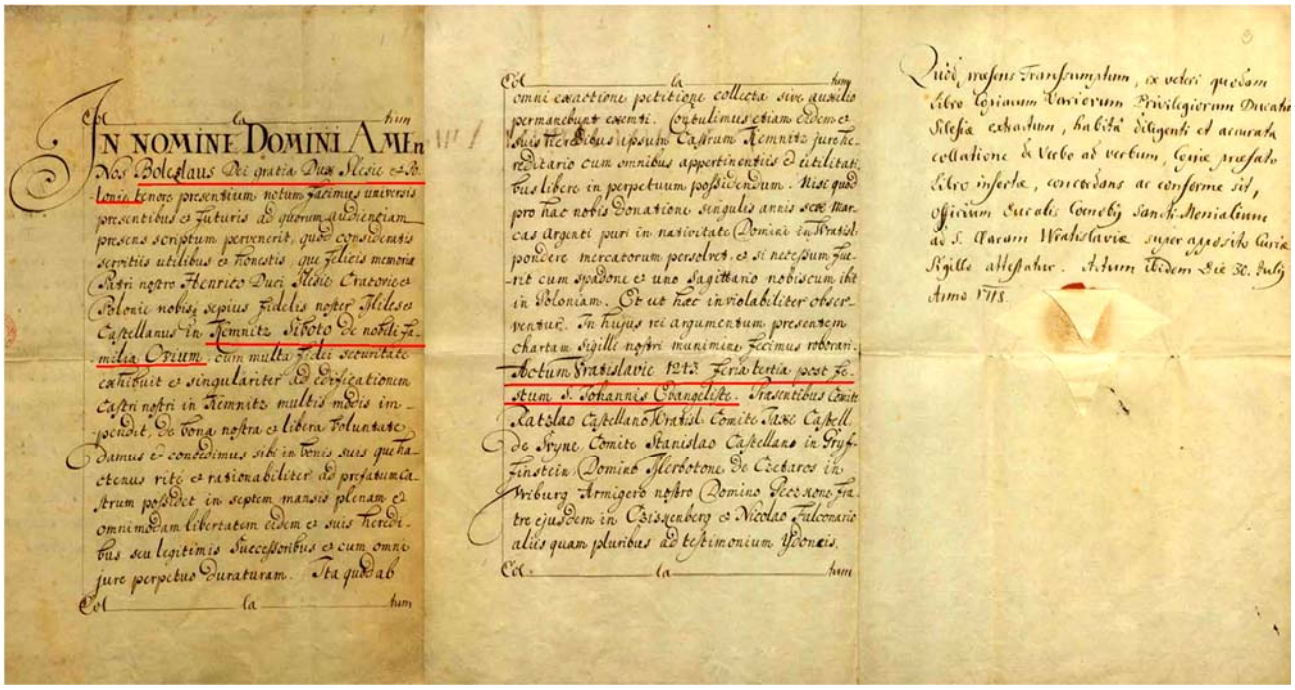

Zamek Stara Kamienica – siedziba rodu von Schaffgotsch

Zamek w Starej Kamienicy to najstarsza siedziba znanego hrabiowsko-cesarskiego rodu Schaffgotschów na Śląsku. Większość osób łączy nazwisko „Schaffgotsch" jednak wyłącznie z zamkiem Chojnik i zamkiem cieplickim. Skojarzenie takie może być jak najbardziej trafne dla czasów po wojnie trzydziestoletniej, ale nie uwzględnia pierwotnego znaczenia grodu i zamku Stara Kamienica (dawniej Alt-Kemnitz). Dlatego radością napawa fakt, że dzięki obecnej renowacji czteroprzęsłowego kamiennego mostu wiodącego do dawnego zamku wodnego i rekonstrukcji bramy wjazdowej przez polską fundację „Zamek Chudów" Stara Kamienica zostanie wyrwana z otchłani historycznego zapomnienia. Stowarzyszenie to opiekuje się między innymi także Wieżą Książęcą w Siedlęcinie. Most został poddany renowacji przy dofinansowaniu MKiDN , wkładzie własnym Gminy Stara Kamienica oraz udziale Fundacji Zamek Chudów. Elementy bramy wjazdowej są restaurowane przy dofinansowaniu Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, wkładu własnego Gminy Stara Kamienica i Fundacji Zamek Chudów (nadzór, dokumentacja), doradztwo, wsparcie finansowe). 100.000 złotych to środki z MKiDN tylko na most. Środki Gminy na ten cel, to 16 000 zł. Na zabezpieczenie techniczne WKZ przekazał 30 000 zł. Wkład Gminy wynosi 2000 zł.

Col la tum Col la tum

JN NOMINE DOMINI AMEn
Nos Bolezlaus Dei gratia Dux Slesie et Polonie tenore presentium notum facimus universis presentibus et futuris ad quorum audienciam presens scriptum pervenerit, quod consideratis servitiis utilibus et honestis, que felicis memoriæ Patri nostro Henrico Duci Slesie Cracovie et Polonie nobiscum sepius fidelis noster Miles et Castellanus in Kemnicz Siboto de nobili familia Ovium, cum multa fidei securitate exhibuit et singulariter ad edificationem castri nostri in Kemnicz multis modis impendit, de bona nostra et libera boluntate damus et concedimus sibi in bonis suis que hactenus rité et rationabiliter ad prefatum castrum possidet in septem mansis plenam et omnimodam libertatem eidem et suis heredibus seu legitimis Successoribus et cum omni jure perpetuo duraturam. Jta quod ab omni exactione petitione collecta sive auxilio permanebunt exemti. Contubimus etiam eidem et suis heredibus ipsum Castrum Kemnitz jure hereditario cum omnibus appertinentiis et utilitatibus libere in perpetuum possidendum. Nisi quod pro hac nobis donatione singulis annis sex marcas argenti puri in nativitate Domini in Wratisl: pondere mercatorum persolvet, et sie necessum fuerit cum spadone et uno Sagittario nobiscum ibit in Poloniam. Et ut hæc inviolabiliter observentur. Jn hujus rei argumentum presentem chartam Sigilli nostri munimine fecimus roborari. Actum Vratisalvie 1243. feria tertia post festum S. Johannis Evangelistae. Præsentibus Comite Ratzlao Castellano Wratisl: Comite Taxe Castell de Svyne, Comite Stanislao Castellano in Gryffinstein, Domino Merbotone de Czetaros in vriburg Armigero nostro Domino Peczkone fratre ejusdem in Cziskenberg et Nicolao Falconario aliisque quam pluribus ad testimonium Ydoneis.

Quod præsens Transsumptum, ex veteri quodam Libro Copiarum variorum Privilegiorum Ducatus Silesiæ extratum, habitâ diligenti et accurata collatione de verbo ad verbum, Copie præfato Libro infertæ, concordans ac conforme sit, officium ducalis Coenobÿ sancti Monialium ad. S. Claram Wratislaviæ super apposite Curiæ Sigillo attestatur. Actum ibidem Die 30. Julÿ Anno 1718.

(L.S.)

Col la tum Col la tum

Alt Kemnitz war fast 400 Jahre von 1243 bis 1634 im Besitz der Familie Schaffgotsch. Eine Urkunde,[2] die leider nur als Abschrift aus dem Jahre 1718 existiert (siehe Abbildung), nennt Siboto Ovium (Schaf) als ersten Besitzer der Burg zu Kemnitz. Danach wird die Burg von Alt-Kemnitz von Herzog Boleslaus dem Kahlen als erbliches Lehen dem bisherigen Kastellan Siboto von Schoff übergeben.

In den schlesischen Regesten finden wir die Übersetzung dieser lateinischen Urkunde:[3]
Siboto Schaffgotsch – Alt –Kemnitz 1242
1243, f. 3 p. Joh. Evang. Dec. 30. 1242

Breslau. Boleslaw, Herzog von Schlesien und Polen, ertheilt in Ansehung der nützlichen Dienste, welche der Ritter und Kastellan von Kemnitz, Siboto de nobili familia Ovium (Schaffgotsch), seinem Vater, Herzog Heinrich, geleistet insbesondere bei dem Bau des herzoglichen Schlosses Kemnitz, demselben und seinen Erben in seinen Gütern auf sieben Hufen, welche er bei diesem Schlosse besitzt, volle Freiheit von Geschoss, Steuer und Hilfsgeld, überlässt demselben auch das Schloss Kemnitz selbst zu erblichem Besitze. Doch soll derselbe für diese Schenkung jährlich sechs Mark reinen Silbers nach kaufmännischem Gewichte (pondere mercatorum) in Breslau entrichten, et si necessum (sic) fuerit cum spadone et uno sagittario nobiscum ibit in Poloniam. Z. Graf Ratzlaus Kastellan von Bres-lau, Graf Jaxa Kastellan de Svyne (Schweidnitz), Graf Stanisl. Kastellan in Greiffenstein, dom. Merboto de Czetaros (Zettritz) in Vriburg (Freiburg) armiger noster, dom. Peczco dessen Bruder in Cziskenberg (Zeiskenschloss, Ruine b. Freiburg) und Nic. falconarius u. a.

V. Sinapius I. 130 mit dem falschen Datum die S. Joh. bapt., Sommersberg access. 32 mit dem Datum fer. 2. p. Joh. ev., doch ist dies nur ein Druckfehler,

---

[2] Staatsarchiv Breslau / Archiwum Państwowe we Wrocławiu, APWr, Akta majątku Schaffgotschów, sygn. 608 (Fach 25A Nr. 1)
Neuling, Herrmann, Die schlesischen Kastellaneien bis zum Jahre 1250, in: Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, Bd. 10, Heft 1, S. 100, 1870
Thomas, Joh. Christoph, Jubelbüchlein für Alt-Kemnitz, Hindorf und Neu-Kemnitz, 1843.

[3] Schlesische Regesten Codex Diplomaticus Silesiae T. 7, Urkunden Schlesische Geschichte bis 1250, S. 263/264

Stara Kamienica była w posiadaniu rodu Schaffgotschów przez prawie 400 lat, od roku 1243 do 1634. Stary dokument,[2] zachowany niestety jedynie w formie odpisu z roku 1718 (patrz foto), wymienia Siboto Ovium (Schaf) jako pierwszego właściciela kamienickiego zamku. Według tego aktu Stara Kamienica zostaje przekazana przez księcia Bolesława Łysego dotychczasowemu kasztelanowi Siboto von Schoff jako lenno dziedziczne.

W śląskich regestach znajdujemy tłumaczenie tego łacińskiego aktu:[3]
Siboto Schaffgotsch – Stara Kamienica 1242
1243, f. 3 p. Joh. Evang.
Grudzień 30. 1242

Wrocław. Bolesław, książę Śląska i Polski, przyznaje w uznaniu zasług, które rycerz i kasztelan z Kamienicy, Siboto de nobili familia Ovium (Schaffgotsch), przysporzył jego ojcu, księciu Henrykowi, w szczególności przy budowie książęcego zamku Kamienica, jemu i jego spadkobiercom w jego majątkach na siedmiu łanach, które tenże posiada przy zamku, pełną wolność podatkową i subsydiarną, przekazuje mu także sam zamek Kamienica w jego dziedziczne posiadanie. Jednakże ma tenże za tę darowiznę co roku uiszczać sześć marek czystego srebra według wagi kupieckiej (pondere mercatorum) we Wrocławiu, et si necessum (sic) fuerit cum spadone et uno sagittario nobiscum ibit in Poloniam. Z. hrabia Ratzlaus kasztelan wrocławski, hrabia Jaxa kasztelan świdnicki, hrabia Stanisl. kasztelan gryfski, dom. Merboto de Czetaros (Zettritz) w Świebodzicach armiger noster, dom. Peczco jego brat na zamku Cisy (ruina zamku pod Świebodzicami) oraz Nic. falconarius i.in.

V. Sinapius I. 130 z niewłaściwą datą S. Joh. bapt., Sommersberg access. 32 z datą fer. 2. p. Joh. ev., jednakże jest to tylko błąd drukarski, jak wskazuje margines, gdzie jest prawidłowo f. 3. Po raz ostatni w Stillfried, Beiträge zur Geschichte des schlesischen Adels, Berlin 1864, p. 3, jednak również tutaj z niejakimi błędami (consideraritis, contubimus, apertinentiis, necessum, Jaxo), które jednocześnie wskazują na fakt, iż akt zachował się jedynie w późniejszym odpisie. Fakt, że zgodnie z ówczesnym zwyczajem początek roku przypadał na Boże Narodzenie, więc akt ten przynależy jeszcze do roku 1242, nie będzie kwestionowany. Oryginał zaginął. [591b.]

---

[2] Archiwum Państwowe we Wrocławiu, APWr, Akta majątku Schaffgotschów, sygn. 608 (regał 25A Nr 1)
Neuling, Herrmann, Die schlesischen Kastellaneien bis zum Jahre 1250, w: Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens, tom 10, zeszyt 1, s. 100, 1870
Thomas, Joh. Christoph, Jubelbüchlein für Alt-Kemnitz, Hindorf und Neu-Kemnitz, 1843.

[3] Śląskie regesty Codex Diplomaticus Silesiae T. 7, śląskie dokumenty historyczne do roku 1250, s. 263/264

wie das Marginale zeigt, welches richtig f. 3 hat. Zuletzt bei Stillfried, Beiträge zur Geschichte des schlesischen Adels, Berlin 1864, p. 3, doch auch hier mit manchen Fehlern (consideraritis, contubimus, apertinentiis, necessum, Jaxo), welche zugleich zeigen, dass die Urkunde eben nur in spä-terer Abschrift erhalten ist. Dass bei dem damals üblichen Jahresanfang mit Weihnachten die Urkunde noch ins Jahr 1242 gehört, wird nicht zu bezweifeln sein. Das Original ist verloren. [591b.]

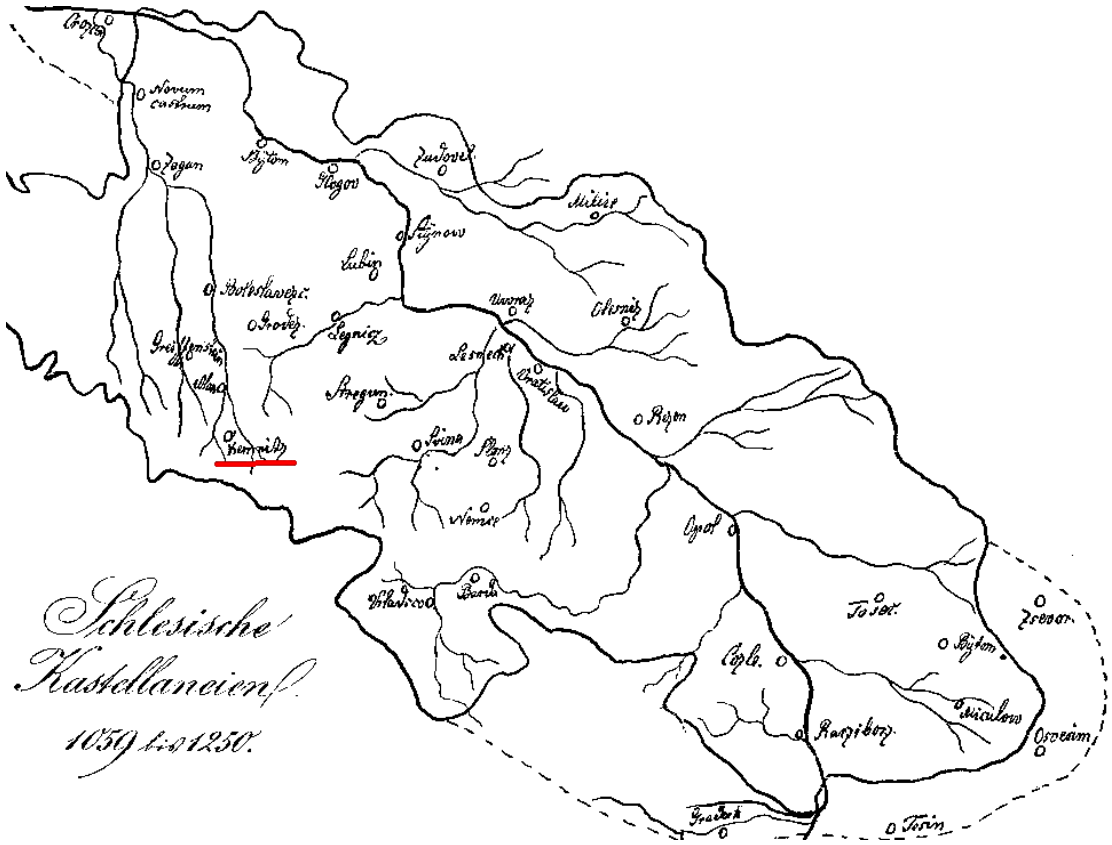

Schloß Alt-Kemnitz und seine Besitzer

SIBOTO VON SCHAFF, oder de NOBILI FAMILIA OVIVM, lebte 1243 und wurde von Herzog BOLESLAUS CALVUS mit dem Schloß Kemnicz am Riesengebirge in Schlesien belehnt.

JOHANNES SCHAFF

HENRICVS SCHAFF

VLRICUS SCHAFF, lebte noch 1295 und pflanzte sein Geschlecht in Schlesien fort.

Zamek Stara Kamienica i jego właściciele

SIBOTO VON SCHAFF, bądź de NOBILI FAMILIA OVIVM, żył w roku 1243 i otrzymał w lenno zamek Kamienica u podnóża Karkonoszy na Śląsku od księcia BOLESŁAWA ŁYSEGO.

JOHANNES SCHAFF

HENRICVS SCHAFF

VLRICUS SCHAFF, żył jeszcze w roku 1295 i powiększał swój ród na Śląsku.

GOTTHART I. SCHAFF, zwany Gotsche Schaff zu Kemnicz.

GOTSCHE LUB GOTTHARD II. SCHAFF, był wielkim, bogatym i możnym panem na Śląsku, od którego wszyscy jego potomkowie zwali się Schaff-Gotsche. Nabył w roku 1399 Cieplice, Kowary, Gryf wraz z innymi majątkami, ufundował w roku 1403 probostwo Cieplice i w latach 1392 i 1395 sprawował funkcję jako Unterhauptmann we Wrocławiu; † 1420, żonaty z ANNĄ BERKIN von DUBA.

JOHANNES SCHAFFGOTSCHE, auf Kynast und Kemnitz, protoplasta wszystkich dzisiejszych panów i hrabiów z rodu Schaffgotschów, zarządca w Świdnicy i Jaworze do 1459, również kanclerz krajowy, † 1464, żonaty ∞-I. N. T. Lanconitz von Chotienitz von Fürstenstein, ∞-ll Hedwig von Zedlitz und Neukirch.

CASPAR SCHAFFGOTSCH, założyciel linii Fischbach, Schwarzbach, Kunzendorf, Hermsdorf, zarządca w Świdnicy i Jaworze do roku 1516, † 1534, ∞ ANNA von LIEBENTHAL auf GIERSCHDORF, † 1527, była ostatnią ze swego rodu.

CASPAR SCHAFFGOTSCH, auf Kemnitz und Fischbach, K.K. Rath, † 1575, ∞ CATHARINA v. PÜCKLER V. GÖDITZ.

CHRISTOPH SCHAFFGOTSCH, zwany auf Kynast, Greiffenstein und Kemnitz, baron żmigrodzki, kanclerz w Świdnicy i Jaworze. Syn Balthasara v. Schaffgotsch (brat Caspara S.). Za swojego wuja Caspara zarządzał kamienickimi dobrami, a później otrzymał je w posiadanie.
CHRISTOPH SCHAFFGOTSCH, * 1552, † 09.06.1601 w Cieplicach, żonaty ∞-I z MAGDALENĄ SCHAFFGOTSCH, dziedziczką Chojnika i Gryfa, ∞-ll ELEONORĄ, córką Siegfrieda barona von PROMNITZ, jako wdowa wzięła ponownie ślub 09.06.1601 z Johannem Georgem hrabią von Hohenzollern-Sigmaringen.

GOTTHART I. SCHAFF, insgemein Gotsche Schaff, zu Kemnicz genannt.

GOTSCHE ODER GOTTHARD II. SCHAFF, war ein großer, reicher und mächtiger Herr in Schlesien, nach dem sich alle seine Nachkommen Schaff-Gotsche genannt haben. Er brachte 1399 Warmbrunn, Schmiedeberg, Greiffenstein kaufweise nebst andern Gütern an sich, stiftete 1403 die Probstey Warmbrunn, und war 1392 und 1395 Unterhauptmann zu Breßlau; † 1420, verheiratet mit ANNA BERKIN von DUBA.

JOHANNES SCHAFFGOTSCHE, auf Kynast und Kemnitz, allgemeiner Stammvater aller heutigen Herren und Grafen von Schaffgotsche, Landeshauptmann zu Schweidnitz und Jauer bis 1459, auch Landeskanzler, † 1464, verh. ∞-I. N. T. Lanconitz von Chotienitz von Fürsten-stein, ∞-II Hedwig von Zedlitz und Neukirch.

CASPAR SCHAFFGOTSCH, Stifter der Linie Fischbach, Schwarzbach, Kunzendorf, Hermsdorf, Landeshauptmann zu Schweidnitz und Jauer bis 1516, † 1534, ∞ ANNA von LIEBENTHAL auf GIERSCHDORF, † 1527, sie war die letzte ihres Geschlechts.

CASPAR SCHAFFGOTSCH, auf Kemnitz und Fischbach, K.K. Rath, † 1575, ∞ CATHARINA v. PÜCKLER V. GÖDITZ.

CHRISTOPH SCHAFFGOTSCH, gen. auf Kynast, Greiffenstein und Kemnitz., Freiherr zu Trachen-berg, Kanzler zu Schweidnitz und Jauer. Er ist der Sohn von Balthasar v. Schaffgotsch (Bruder zu Caspar S.). Er verwaltete für seinen Onkel Caspar die Kemnitzer Güter und bekam sie später als Besitz.
CHRISTOPH SCHAFFGOTSCH, * 1552, † 09.06.1601 zu Warmbrunn, verh. ∞-I MAGDALENA SCHAFFGOTSCH, Erbin vom Kynast und Greiffenstein, ∞-II ELEONORA, Tochter Siegfrieds Frei-herrn von PROMNITZ, als Witwe wiederverheiratet am 09.06.1601 mit Johann George Graf von Hohenzollern-Sigmaringen.

Hans Ulrich Schaffgotsch, d. H. R.R. Semperfrei von und auf Kynast, Herr der freien Stan-desherrschaft Trachenberg, Erbherr der Herrschaften Kynast, Schmiedeberg, Giersdorf, Hertwigswaldau und Rauske, K.K. Kämmerer und General der Cavallerie, * 28.08.1595 auf Burg Greiffenstein; sein Pate war der Türkenbesieger Melchior Freiherr von Redern, Besit-zer der großen Herrschaft Friedland mit Reichenberg in Böhmen und Seidenberg in der Oberlausitz.
Im Rahmen der Kavalierserziehung schickte die Vormünder den jungen Hans Ulrich Schaff-gotsch auf die Kavaliertour. Es gehörte zum Bildungsgänge des vornehmen jungen Kava-liers jener Zeit, eine Zeit lang Universitäten besucht und Auslandsreisen unternommen zu haben. Mit seinem Vetter Bernhard auf

Hans Ulrich Schaffgotsch, tytułowany Semperfrei von und auf Kynast, pan na Żmigrodzie, dziedzic dóbr Chojnik, Kowary, Podgórzyn, Snowidza i Rusko, cesarsko-królewski podskarbi i generał kawalerii, * 28.08.1595 na zamku Gryf; jego ojcem chrzestnym był pogromca Turków Melchior baron von Redern, właściciel wielkich dóbr Frydlandt i Liberec w Czechach i Zawidów w Łużycach Górnych.
W ramach kawalerskiego wychowania opiekunowie młodego Hansa Ulricha Schaffgotscha wysłali go na kawalerską wyprawę. Do elementów wykształcenia wytwornych młodych kawalerów tamtych czasów należały wizyty na uniwersytetach i podróże zagraniczne. Wraz ze swym kuzynem Bernhardem auf Ruhrlach und Seiffersdorf miał Hans Ulrich uczęszczać na uniwersytet w Tybindze oraz znaczący wówczas luterański uniwersytet Altdorf, potem wyruszyli do Lipska i stamtąd przez Norymbergę, Monachium, Innsbruck, Bolzano do Włoch, później do Francji, Niderlandów i Anglii.

W dniu 23.06.1614 jego poddani złożyli mu hołd w Kamienicy.
Wspomniany wcześniej kuzyn Bernhard von Schaffgotsch został w dniu 17.12.1615 w ciemnym krużganku na zamku Stara Kamienica zasztyletowany przez swego służącego, Wolfa Friedricha Röttinga, po tym, jak wymierzył mu policzek. Epitafium dla Bernharda von Schaffgotsch znajduje się po dziś dzień w lapidarium kościoła katolickiego w Cieplicach Śląskich.
20.08.1616 prastary zamek kamienicki spłonął doszczętnie. Niezwłocznie go odbudowano i podwyższono przy tym o jedną kondygnację.
18.10.1620 Hans Ulrich v. Schaffgotsch poślubił piastowską księżniczkę BARBARĘ AGNIESZKĘ, córkę księcia LEGNICKIEGO Joachima Fryderyka i 25.10.1620 wprowadził się do odbudowanego zamku. 22.07.1631 BARBARA AGNIESZKA zmarła na zamku w Kamienicy i pochowano ją 02.10.1631 w rodzinnym grobowcu w Gryfowie.

Hans Ulrich v. Schaffgotsch był odnoszącym sukcesy generałem w armii Wallensteina. Również Hans Ulrich w dniu 11.01.1634 wraz z innymi 48 generałami, pułkownikami i podpułkownikami podpisał akt wierności dla Wallensteina. 24.02.1634 aresztowano Hansa Ulricha von Schaffgotsch w Oławie. Cesarz Ferdynand II ogłosił wszystkie majątki Schaffgotschów jako dobra cesarskie. Deklarację wierności dla Wallensteina potraktowano w Wiedniu jako zdradę wobec cesarza i Hansa Ulricha von Schaffgotsch aresztowano i przewieziono do Ratyzbony, gdzie wytoczono mu proces o zdradę stanu. W dniu 23.07.1635 Hans Ulrich von Schaffgotsch został stracony w Ratyzbonie na Haidplatz przez ścięcie mieczem.[4] Wraz z jego śmiercią skończyła się prawie 400-letnia obecność rodu Schaffgotschów w Kamienicy.

[4] Porównaj obszerne wyjaśnienia w obu tomach "Auf historischer Spurensuche im Bobertal 2011/2012" (s. 117-146) oraz "Auf historischer Spurensuche im Bobertal 2013/2014" (s. 596-615) mie.

Ruhrlach und Seiffersdorf zusammen sollte Hans Ulrich die Universität Tübingen besuchen und die damals nicht unbedeutende lutherische Universität Altdorf, danach ging es nach Leipzig und von dort über Nürnberg, München, Innsbruck, Bozen nach Italien, später auch nach Frankreich, den Niederlanden und England.

Am 23.06.1614 ließ er sich von seinen Untertanen in Kemnitz huldigen.
Vorgenannter Vetter Bernhard von Schaffgotsch wurde am 17.12.1615 in einem finsteren Gang des Schlosses in Alt-Kemnitz von seinem Leibdiener, Wolf Friedrich Rötting, nach einer erteilten Ohrfeige erstochen. Das Epitaph für Bernhard von Schaffgotsch befindet sich heute im Lapidarium an der katholischen Kirche zu Bad Warmbrunn.
Am 20.08.1616 brannte das uralte Schloß zu Kemnitz bis auf's Gemäuer ab. Das Schloß wurde umgehend wieder aufgebaut und dabei um ein Stockwerk erhöht.
Am 18.10.1620 verehelichte sich Hans Ulrich v. Schaffgotsch mit der Piasten-Prinzessin BARBARA AGNES, Tochter von Joachim Friedrich Herzog von LIEGNITZ und am 25.10.1620 zog man in das neuerbaute Schloß. Am 22.07.1631 starb BARBARA AGNES auf Schloß Kemnitz und wurde am 02.10.1631 im Erbbegräbnis zu Greiffenberg beigesetzt.

Hans Ulrich v. Schaffgotsch war ein erfolgreicher General in der Armee von Wallenstein. Auch Hans Ulrich hatte am 11.01.1634 mit weiteren 48 Generälen, Obristen und Oberstleutnants in Treue zu Wallenstein den Pilsener Revers unterschrieben. Am 24.02.1634 wurde Hans Ulrich von Schaffgotsch in Ohlau gefangen genommen. Kaiser Ferdinand II. erklärte alle Schaffgotschschen Herrschaften zu kaiserlichen Kammergütern. Seine Treue-erklärung für Wallenstein wurde als Verrat gegen den Kaiser in Wien gesehen und Hans Ulrich von Schaffgotsch wurde nach seiner Verhaftung nach Regensburg überführt, wo ihm der Prozeß wegen Hochverrats gemacht wurde. Am 23.07.1635 wurde Hans Ulrich von Schaffgotsch in Regensburg auf dem Haidplatz durch das Schwert hingerichtet.[4] Mit seinem Tod endete die nahezu 400jährige Präsenz der Familie Schaffgotsch in Kemnitz.

Die neuen Besitzer

NIKOLAUS GRAF VON PALFY aus Ungarn kaufte 1641 von Kaiser Ferdinand III. die Herrschaft Kemnitz.

FRAU VON ZIEROTIN und LILGENAU ist ab 1667 die neue Besitzerin.

---

[4] vgl. hierzu die umfänglichen Ausführungen in den beiden Bänden "Auf historischer Spurensuche im Bobertal 2011/2012" (S. 117-146) und "Auf historischer Spurensuche im Bobertal 2013/2014" (S. 596-615).

Nowi właściciele

NIKOLAUS HRABIA VON PALFY z Węgier kupił majątek Kamienica w roku 1641 od cesarza Ferdynanda III.

PANI VON ZIEROTIN und LILGENAU jest od roku 1667 nową właścicielką.

ELEONORE VON PALFY, Z DOMU HRABINA VON HARRACH, jest właścicielką w roku 1681;

następnie HRABIA WALTER VON GALLO († 1685).
ANGELINE SYBILLE, HRABINA WDOWA VON GALLO, Z DOMU HRABINA VON ZIEROTIN,
HRABIA JOHANN JOACHIM VON ZIEROTIN UND LILGENAU († 1716).
Jego syn, HRABIA JOHANN Ludwig Ludewig von ZIEROTIN, przyjął hołd w Kamienicy w czerwcu 1718 i zarządzał nią do roku 1756.

GEORGE FRIEDRICH SMITH, kupiec i senator kupił w roku 1756 na Świętego Jana dobra w Starej i Nowej Kamienicy od hrabiego von ZIEROTIN. 12.07.1757 GEORGE FRIEDRICH SMITH zmarł nagle. Właścicielką została wdowa po nim MARGARETHE ELISABETH SMITH, z domu GOTTFRIED, która później wyszła za mąż za Christiana Benedicta KAHLA. W maju 1758 odbudowany przez Hansa Ullricha von Schaffgotsch zamek spłonął.

Obok miedzioryt autorstwa George'a Friedricha Smitha

Nebenstehend Kupferstich von George Friedrich Smith

ELEONORE VON PALFY, GEB. GRÄFIN VON HARRACH, ist 1681 Besitzerin;
danach GRAF WALTER VON GALLO († 1685).
ANGELINE SYBILLE, VERW. GRÄFIN VON GALLO, GEB. GRÄFIN VON ZIEROTIN,
GRAF JOHANN JOACHIM VON ZIEROTIN UND LILGENAu († 1716).
Sein Sohn, GRAF JOHAnn Ludwig Ludewig von ZIEROTIN, nahm in Kemnitz im Juni 1718 die Huldigung an und war bis 1756 Grundherr.

GEORGE FRIEDRICH SMITH, Kaufmann und Senator kaufte 1756 zu Johanni die Herrschaften Alt- und Neu-Kemnitz von Graf von ZIEROTIN. Am 12.07.1757 starb GEORGE FRIEDRICH SMITH plötzlich. Besitzerin wurde nun dessen Witwe MARGARETHE ELISABETH SMITH, geb. GOTTFRIED, die sich später mit Christian Benedict KAHL verehelicht. Im Mai 1758 brannte das von Hans Ullrich von Schaffgotsch neu erbaute Schloß ab.

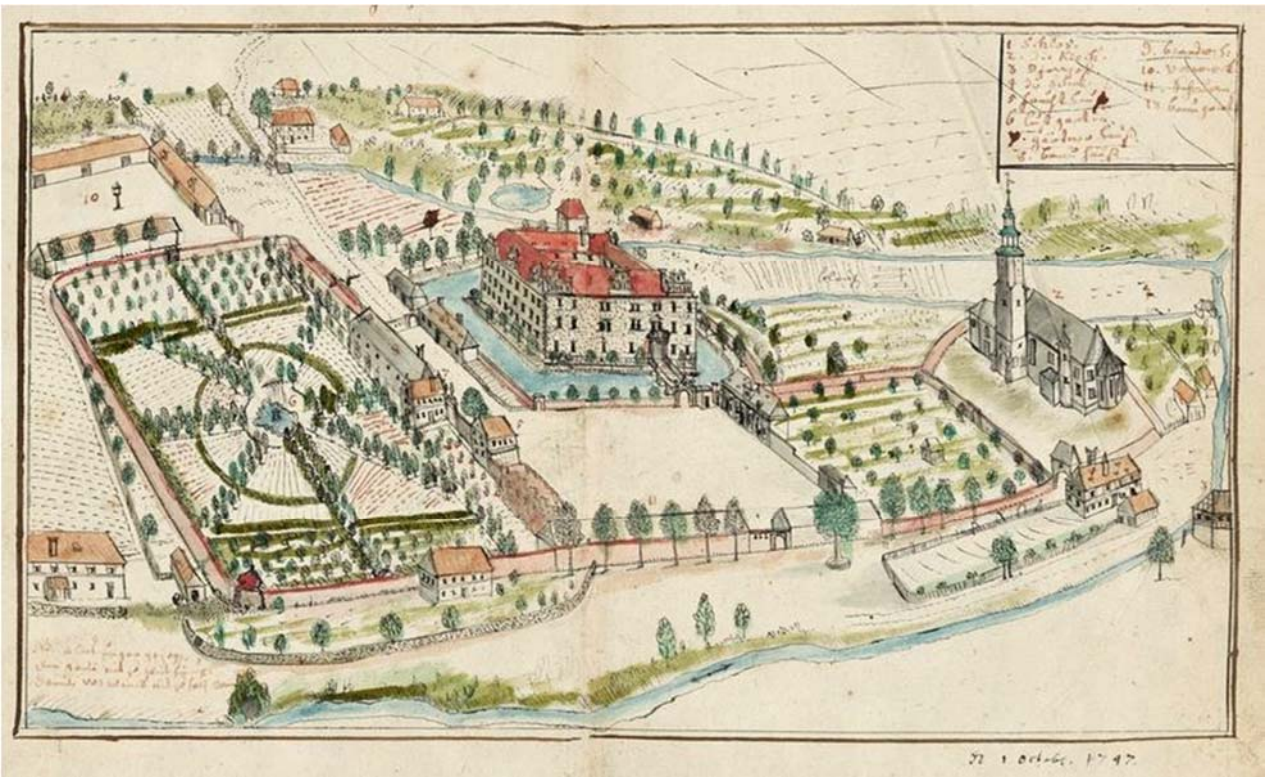

Zeichnung des Schlosskomplexes von Friedrich Bernhard Werner aus dem Jahr 1747 –
Rysunek kompleksu pałacowego wg. Friedricha Bernharda Wernera w roku 1747 –
(Geheimes Staatsarchiv Preußischer Kulturbesitz GStA PK, XVII. HA, Rep. 135,

Potem już nigdy go nie odbudowano. Od tej pory stale popadał w ruinę, dom rycerski użytkowano jako dwór i nazywano zamkiem. Pozostały tylko piwnice i ruina baszty. I w tym stanie dotrwał do dnia dzisiejszego.

FUNDACJA KRÓLEWSKA W LEGNICY nabyła w roku 1770 dobra w Kamienicy.

Karl hrabia von Röder auf Holstein († sierpień 1796) kupił w roku 1787 Starą i Nową Kamienicę.

GOTTLIEB, REICHSGRAF VON BREßLER przyjął 18.08.1797 jako nowy właściciel hołd w Starej Kamienicy.

CARL GOTTLIEB WILHELM, REICHSGRAF VON BREßLER przejmuje Starą Kamienicę w roku 1865.

HANS, REICHSGRAF VON BREßLER, ostatni właściciel, pozostał starym kawalerem, zmarł bezpotomnie w roku 1943.

* * *

Danach wurde es nicht wieder aufgebaut. Von da verfiel es gänzlich, das Kavaliershaus wurde als Herrenhaus benutzt und als Schloß bezeichnet. Nur das Kellergewölbe und der die Turmruine blieben bestehen. Und in diesem Zustand ist es bis heute uns erhalten geblieben

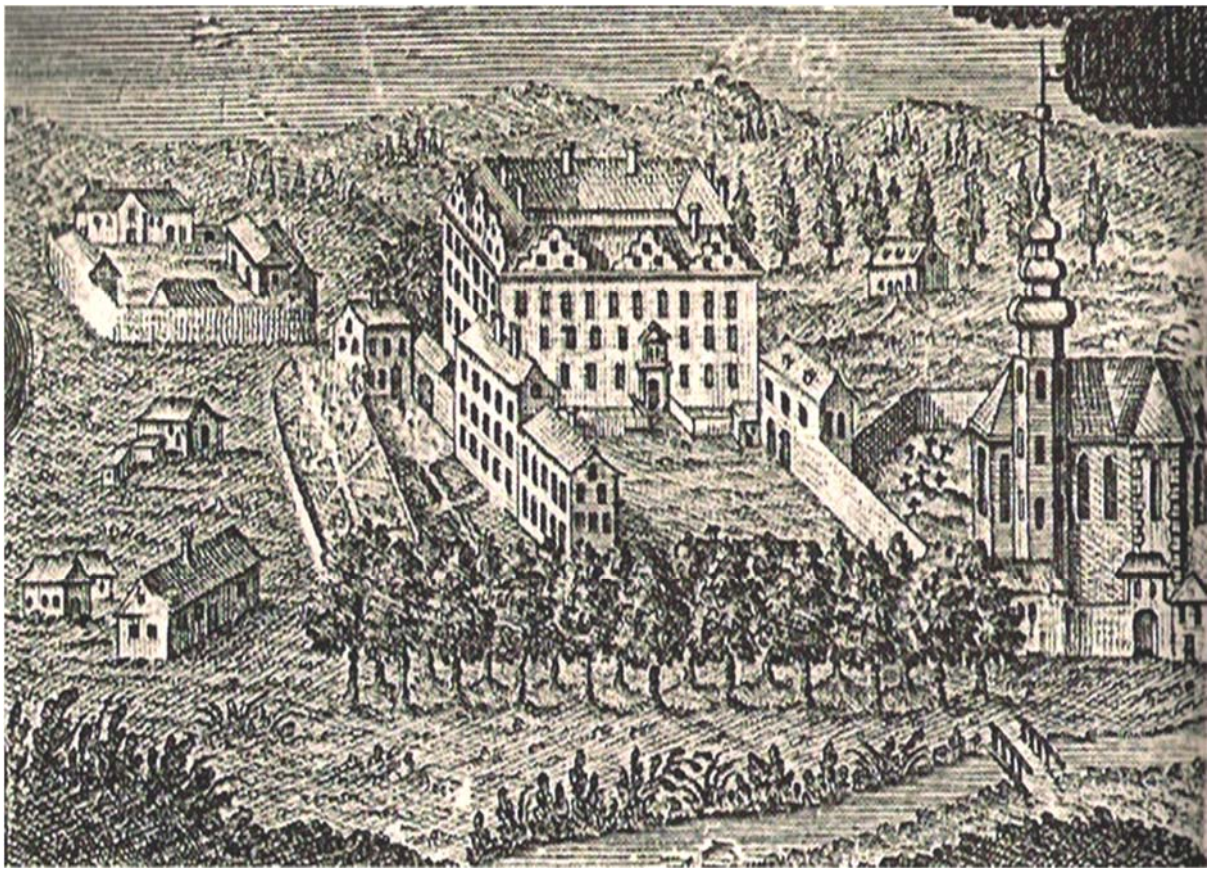

Darstellung des Schlosses auf dem Kupferstich mit der Darstellung von George Friedrich Smith aus dem Jahr 1758 gestochen von Bernigeroth (Riesengebirgsmuseum MJG AH 3003.)
Pałac przedstawiony na miedziorycie z portretem George'a Friedricha Smitha z roku 1758 – rytowanym przez Bernigerotha (Muzeum Karkonoskie w Jeleniej Górze. MJG AH 3003.)

DAS KÖNIGL. STIFTSAMT ZU LIEGNITZ kaufte 1770 die Besitzungen in Kemnitz.

Karl Graf von Röder auf Holstein († August 1796) kaufte 1787 die Alt und Neu Kemnitzer Herrschaft.

GOTTLIEB, REICHSGRAF VON BREßLER nahm am 18.08.1797 als neuer Besitzer in Alt Kemnitz die Erb-Huldigung an.

CARL GOTTLIEB WILHELM, REICHSGRAF VON BREßLER übernimmt 1865 Alt-Kemnitz.

Jak wygląda dzisiaj Stara Kamienica?

„Stowarzyszenie Przyjaciół Zamku w Chudowie „Castellum" odrestaurowało pięknie w roku 2016 czteroprzęsłowy most wiodący do dawnego zamku wodnego. Jako następne przedsięwzięcie zaplanowano odbudowę dawnej bramy wjazdowej z odnalezionych elementów.
Planowane jest także wykorzystanie baszty po renowacji jako wieży widokowej.

Müller[5] podaje w swym opisie starych biesiad i zamków rycerskich w roku 1837:

Stara Kamienica

"Otoczona głęboką fosą, nad którą wiedzie jeszcze stary, sklepiony most, stoi teraz brama zamkowa z fragmentem baszty, i pojedynczy mur, wznoszący się ponad porośnięte krzakami gruzowisko, z widocznym niejednym zdobieniem. Pod gruzami znajdują się niekiedy nienaruszone jeszcze piwnice. Nad wspomnianą bramą widnieje rok 1562, prawdopodobnie data remontu budowli; po obu jej stronach widoczne są 2 popiersia, prawdopodobnie mające przedstawiać ówczesnego właściciela i jego małżonkę."

[5] Vaterländische Bilder, in einer Geschichte und Beschreibung der alten Burgfesten und Ritterschlösser Preussen, Karl August Müller, 1937, Wydawnictwo Flemming (Głogów).

HANS, REICHSGRAF VON BREßLER, der letzte Besitzer war Junggeselle geblieben, er starb ohne Nachkommen 1943.

* * *

Wie sieht es heute in Alt Kemnitz aus?

Die Museumsgesellschaft „Stowarzyszenie Przyjaciół Zamku w Chudowie „Castellum" hat im Jahr 2017 die dreibogige Brücke zum ehemaligen Wasserschloß sehr gut restauriert. Als nächstes ist die Errichtung des ehemaligen Eingangstores mit den gefundenen Fragmenten geplant. Es ist auch geplant, den Turm nach einer Renovierung als Aussichtsturm zu nutzen.

Müller[5] gibt in seiner Beschreibung der alten Burgfesten und Ritterschlösser im Jahre 1837 folgendes an:

Alt Kemnitz

"Umgeben von einem tiefen Wassergraben, über den noch eine alte gewölbte Brücke führt, steht gegenwärtig nur noch das Burgthor mit einem Theile des Thurmes, und einzelnes, aus dem mit Gesträuch bewachsenen Schutte sich erhebendes Gemäuer, das noch manche unverkennbare Zierrathen an sich trägt. Unter dem Schutte befinden sich einige noch unversehrte Keller. Über dem erwähnten Thore steht die Jahreszahl 1562, wo es vielleicht ausgebessert wurde; zu beiden Seiten desselben erblickt man 2 Brustbilder in halb erhabener Arbeit, die wahrscheinlich den damaligen Besitzer und seine Gemahlin vorstellen sollen."

[5] Vaterländische Bilder, in einer Geschichte und Beschreibung der alten Burgfesten und Ritterschlösser
Preussen, Karl August Müller, 1937, Verlag Flemming (Glogau).

Fototeil
sekcja fotograficzna

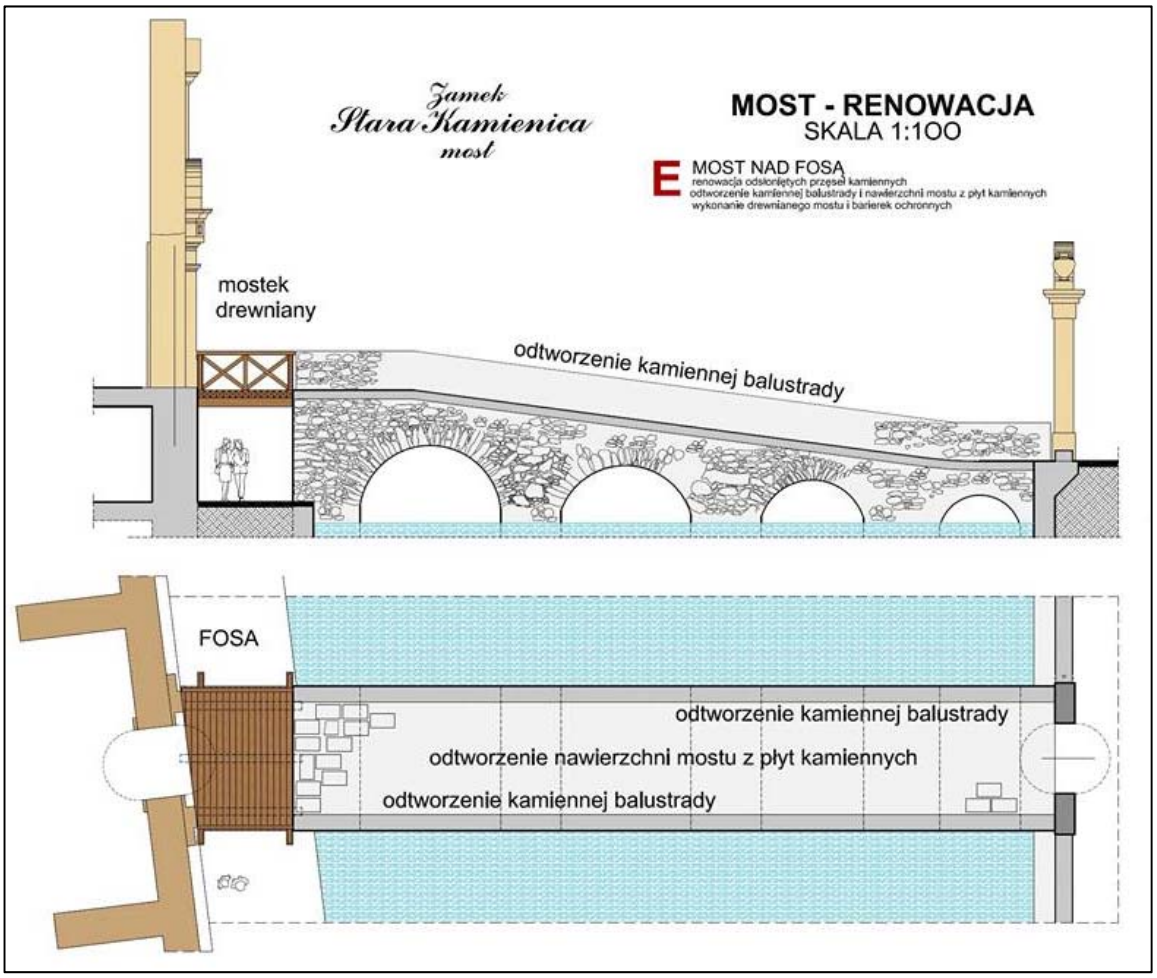

Aktuelle Ansicht der rekonstruierten (vierbogigen) Brücke
Aktualny widok zrekonstruowanego (czteroprzęsłowego) mostu

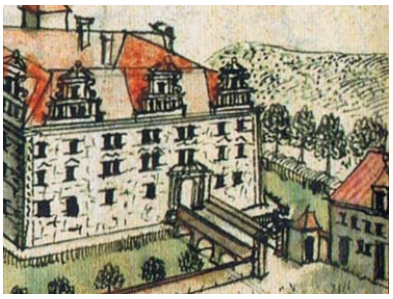

Wasserburg Alt Kemnitz mit der damals dreibogigen Zugangsbrücke
Pałac na wodzie Alt Kemnitz z trójprzęsłowym mostem dojazdowym.

Wieder aufgefundenes Brust-bild im Brückenbogen
Odkryty na nowo obraz popiersia w łuku mostka

Die russische Kommandantur zog 1945 in das Herrenhaus ein. Im Laufe desselben Jahres wurde es von den Polen übernommen; jedoch im Jahr 1953 wurde es infolge Brandstiftung ein Raub der Flammen.

Rosyjska komendantura wprowadziła się w roku 1945 do dworu. W tym samym roku przejęli go Polacy; spłonął jednak w roku 1953 w wyniku podpalenia.

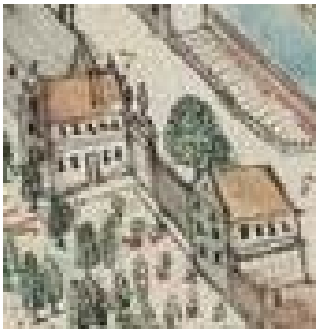

Allianzwappen – Graf von Zierotin, Freiherr von Lilgenau
Herb podwójny - hrabia von Zierotin, baron von Lilgenau

Eingangstor zum ehemaligen neuen Schloß- bzw. dahinter-liegenden Lustgarten; Herkulesstatue mit der Jahreszahl 1705.
Brama wejściowa do ówczesnego nowego pałacu i francuskiego ogrodu przypałacowego; w zwieńczeniu posąg Herkulesa oraz data 1705

Nahe dem Schloss ist im alten Vorwerk ein Gartentor von 1705 mit zwei Barock-voluten und zwei Wappenschilden sowie dem ausdrucksvollen Bildwerk des Herkules erhalten geblieben. Die Stifter waren die damaligen Eigentümer des Besitzes, das Ehepaar Johann Joachim von ZIEROTIN und seine Frau Maria Aloysia von LILGENAu

Niedaleko zamku przy dawnym folwarku zachowała się brama do ogrodu z roku 1705 z dwiema barokowymi wolutami i dwiema tarczami herbowymi oraz ekspresyjnym posągiem Herkulesa. Fundatorami byli ówcześni właściciele majątku, małżonkowie Johann Joachim von ZIEROTIN i Maria Aloysia von LILGENAU

Brunnenfigur mit Wappen der Kaufmannsfamilie Gottfried und der Grafen von ZIEROTIN

Rzeźba ze zdobienia fontanny z herbami kupieckiego rodu Gottfried i hrabiów von ZIEROTIN

Ziergarten
Die Brunnenfigur stand mittig im Ziergarten.

Ogród ozdobny
Rzeźbiona fontanna stała w środku ogrodu.

Wappen der Familie Gottfried
Herb rodziny Gottfriedów

Wappen der Familie von Zierotin
Herb rodziny von Zierotin.

Ansicht auf die Kellergewölbe und die Zugangsbrücke
Widok sklepienia w piwnicy i mostu dostępowego

Eingang zum Schloß mit den beiden Prellsteinen, welche die Toreinfassung vor Beschädigung schützen sollte.
Wejście do zamku z dwoma odbojami kamiennymi, które miały chronić bramę przed uszkodzeniem

Gefundenes / Znaleziono

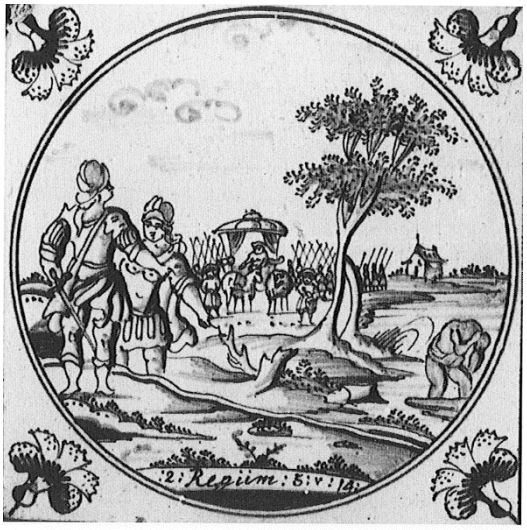

919. O 235; paars, Amsterdam, 18b/c.

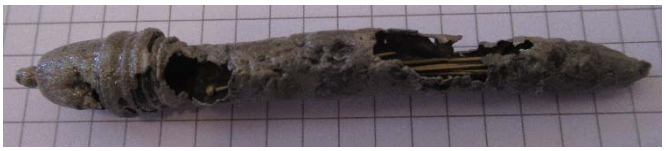

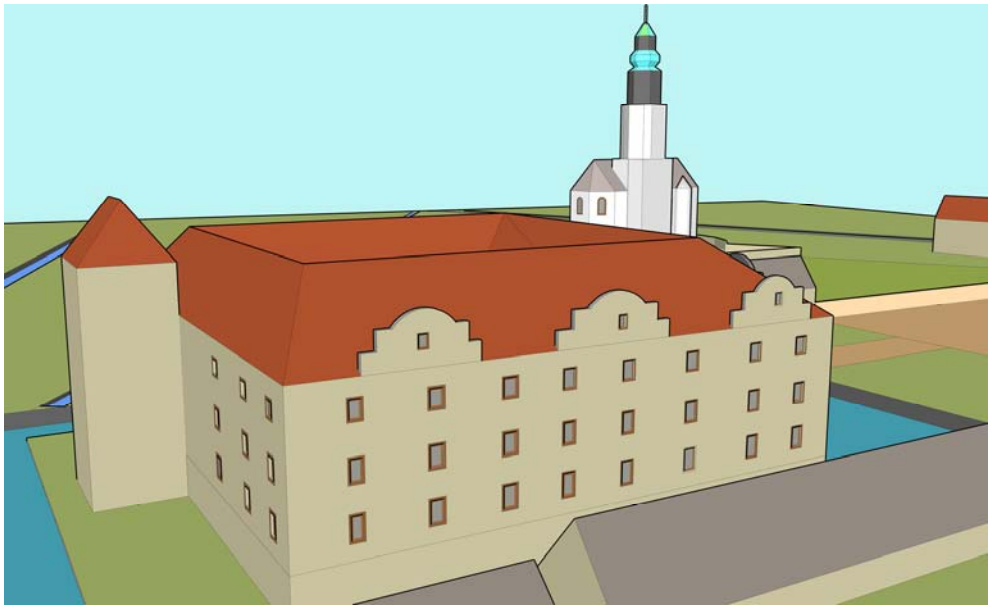

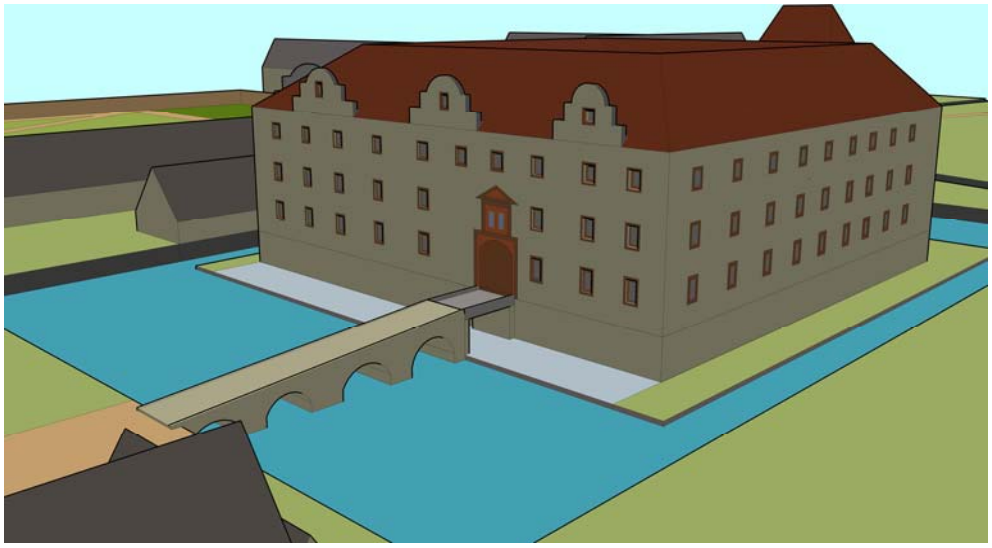

3D-Graphiken Eugeniusz Gronstaj